

Biblioteka
Prozna putovanja

Naslov originala
Maira Fowley-Doyle
All the Bad Apples

© Moira Fowley-Doyle, 2019
© Cover design Charlotte Day
First published in 2019 by Puffin Books, an imprint of Penguin Random House Children's. Penguin Random House Children's is part of the Penguin Random House group of companies.

© 2024, za srpski jezik Odiseja

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Objavlivanje ove knjige pomogao je program „Kreativna Evropa“ Evropske unije.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Promoting and Translating Irish Writing

Objavlivanje ove knjige podržala je fondacija *Literature Ireland*.

Mojra Fauli Dojl

Sve trule jabuke

Prevela s engleskog
Sandra Bakić Topalović

ODISEJA
Beograd, 2024.

Posle sahrane naša crnina visi na štriku poput usnulih slepih miševa. Na groblju je padala kiša i sve je bilo blatnjavo. Mokra trava nam se lepila za noge do kolena a blato za đon najboljih cipela.

„Biće baš neprijatno”, uporno sam govorila svakome ko je hteo da sluša, „kad se Mendi pojavi na vratima za nedelju-dve”.

Rejčel me je sažaljivo pogledala, ali je Fin, moj najbolji drug, delovao nesigurno.

Tako je kad priređujete sestrinu sahranu a ne znate zaista da li je mrtva. Ako nema tela u kovčegu, kako možete biti sigurni da se neće vratiti?

1. Fina, normalna devojka

Dablin, 2012.

Na moj sedamnaesti rođendan, dogodile su se dve stvari. *Autovala* sam se porodici (donekle slučajno).

I moja sestra Mendi je nestala.

Umrla, Dina, rekla je Rejčel – moja druga sestra, srednja, ona koja se rodila između nas dve. *Umrla je, nije nestala.*

Ali ja sam znala da Mendi nije mrtva.

Tog jutra je padala kiša. Probudila sam se rano i ustala iz kreveta pod utiskom snova u kojima se davim, snova o liticama oštrih zuba i razjapljenih usta. Rejčel je već bila budna kad sam sišla u prizemlje, mrštila se gledajući u telefon.

Na postavljenom stolu nalazio se servis od kineskog porcelana, onaj koji smo čuvali za Božić, a na mom tanjiru su bila dva pop-tarta – moj omiljeni rođendanski doručak iz detinjstva. Još su bili vrući; moja sestra je sigurno čula da se tuširam, spremila ih je tačno na vreme. Stavila je svečani stolnjak, crveni sa belim tufnama, a na sredinu stola vazu sa buketom ljubičica, mojim omiljenim cvećem. Rođendanska čestitka pored mog tanjira bila je jedna od onih skupih, trodimenzionalnih. Rejčel se uvek trudila da mi nadoknadi to što nemam majku, oponašajući nekakvu idealnu verziju majke iz bajke.

„Divno je, Rejčel.”

Ali Rejčel me nije slušala, i dalje je čitala poruku koja joj je upravo stigla.

„Šta je bilo?”, pitala sam.

„Tata dolazi”, rekla je.

„Molim?”

„Upravo mi je poslao poruku da hvata voz. Stići će po podne.”

„Tata?”

„Da.” Usne moje sestre postale su tanka linija.

„Kao... naš otac?”

„Da, Dina. Tata kao naš otac.”

Stajala sam na vratima kuhinje i gledala sestru kako uzdiše i stavlja uvojak crvene kose – tamnije, negovanije verzije moje – iza uveta, i trlja čelo prstom kao da pokušava da obriše bore.

„Šta misliš da želi?”

„Možda želi da ti čestita rođendan”, rekla je sležući ramenima. „A da, srećan rođendan. Izvini. Trebalo je prvo da ti čestitam.”

Nisam mogla da odgovorim. Imala sam teoriju o tome zašto je naš odsutni otac osetio potrebu da nas poseti ove nedelje. Nisam mislila da to ima ikakve veze s mojim rođendanom.

On zna.

Lice mi je sigurno odavalo misli. „Sve okej?”, pitala je Rejčel.

Nasula sam sebi malo čaja. „Ništa”, rekla sam. „Mislim, da, dobro sam. Jesi li sigurna da tata nije rekao zašto danas dolazi u Dublin?”

Rejčel je potopila vanglu u sudoperu punu sapunice i obrisala smesu za testo koja se zadržala na ivicama. „Rođendan ti je”, rekla je. Nije mi zaista odgovorila na pitanje.

Pogledala sam je u stilu „ma daj”. „Kad je poslednji put došao zbog rođendana neke od nas?”

„Ne znam, Dina”, uzdahnula je Rejčel. Gubitak strpljenja verovatno je imao više veze sa tatinim neizbežnim dolaskom nego s mojim pitanjem. „Možda ima nekog posla u gradu.”

A možda su i glasine koje u poslednje vreme kruže školom nekako stigle do njega, pa je poželeo da dođe i lično me pita o tome.

Naš odsutni otac nas je sasvim napustio – svoje troje dece bez majke – pre nego što sam napunila godinu dana. Izdaleka je nadgledao naše školovanje (u najstrožoj katoličkoj školi za devojčice koju je mogao da nađe); zvao je samo ako bi čuo glasine da rušimo ugled porodice Rajs; dolazio je isključivo nenajavljen, kao da pokušava da nas uhvati na delu, toliko je bio rešen da osigura da budemo dobre, tradicionalne, bogobojažljive ćerke, kao što je od nas očekivao. A za sve to vreme mu, očigledno, nije bilo dovoljno stalo da zapravo bude sa nama.

Zbog čega su mi ostale samo sestre.

Moje sestre su dvojajčane bliznakinje. Mendi je starija dvadeset četiri sata, iako nije izgledala kao najstarija niti se tako ponašala. Rejčel je oduvek bila neverovatno odrasla – praktična i zrela – a sad je, u trideset četvrtoj, bukvalno fosil. Ali dok me je Rejčel podizala i davala sve od sebe da me ukroti, Mendi me je oslobađala, nepromišljeno uništavajući Rejčelin trud: blatnjavila mi cipele, mrsila mi kosu, ohrabivala da preispitujem autoritete.

Mendi i Rejčel su bile kao dan i noć, vatra i led, kaos i logika. Bile su toliko različite da su nas retke sličnosti među njima iznenađivale.

One su bile moja porodica, te sestre, ta čudna naizmenična sila.

Naš otac je odavno digao ruke od Mendi, i tačno sam znala kako bi reagovao ako bi saznao za mene.

Rejčel je sedela nasuprot meni. Zaškiljila je. „Šta je bilo?“, pitala je.

Pokušala sam da zvučim opušteno. „Ništa bitno“, rekla sam. „Samo neke glasine u školi. U poslednje nedelju-dve. O meni. Malo brinem da su možda stigle do tate. Preko nekog od njegovih prijatelja iz školskog odbora ili saveta roditelja. Znaš.”

„Kakve glasine?”

„Svakakve. Znaš već kakva mi je škola.” Obuhvatila sam šolju prstima i odlučila da kažem sekund pre nego što sam izgovorila. Duboki udah, zaroni. „Ali uglavnom glasine o tome da sam... ovaj... gej.”

Rejčel je podigla ramena. „Naš otac ne bi poverovao u takve glasine.”

Nikad nisam razumela zašto se trema opisuje kao leptirići u stomaku. Ovo je više ličilo na produženi elektrošok.

„Istinite su”, rekla sam tiho. „Glasine. Jesam gej, Rejčel.”

Telo kao da mi je varničilo. Rejčel je zaustila da nešto kaže.

Baš u tom savršeno nesrećnom trenutku naš otac je neočekivano ušao u kuhinju. Ukočila sam se od straha. Mogla sam biti posečena kao drvce, jednim udarcem sekire, pala bih raširenih ruku, poput grana.

Delić sekunde mislila sam da me nije čuo, ali sva nada ovog sveta ne bi promenila način na koji mu se lice – bez-izražajno, izborano, sa urednom riđom bradom koja je skoro skroz posedela – izobličilo od besa.

Kad je progovorio, glas mu je bio dubok i opasan. „Šta si rekla?”, pitao je.

Glas mi se zamrznuo u grlu.

„Ništa”, šapnula sam. Reč je zvučala ugušeno i čudno. Osetila sam kako mi boja nestaje s lica.

„Tata!” Rejčel je skočila iz stolice. „Poranio si! Mislila sam da si još u vozu.”

Naš otac ju je ignorisao. „Kako to misliš – ništa?”, obratio se meni. „Šta ništa?”

„Dina je samo govorila”, Rejčel je rekla tati, „kako devojke ponekad izgovaraju najužasnije stvari. To je vršnjačko nasilje, znaš. Sigurna sam da je protivno školskim pravilima.”

„Nemoj opet da je braniš”, tata se brecnuo na nju. „Prokleta pravila te škole su razlog što sam uopšte došao. Dovode ljude da deci podložnoj uticaju pričaju o devijantnom ponašanju.” Pokazao je ka meni i napravio grimasu. „To samo ohrabruje te odvratne priče.”

„Nisam...”, rekla sam. „Nisam mislila...”

Tatin glas se produbio, ponovo je imao onaj opasni prizvuk. „Nego šta nego nisi mislila”, rekao je. „I više nikad nećeš reći tako nešto, jesi li čula? Dajem ti poslednju šansu. Ako samo nanjušim tako nešto kod tebe opet, poslaću te u jedan od onih kampova. Neću dopustiti još jednu trulu jabuku u ovoj porodici. Mendi je dovoljna. Moja ćerka ne...”

„Tata!”, rekla je Rejčel miroljubivo. „Ovo je samo veliki nesporazum. Svi znaju da je Dina fina, normalna devojka.”

„Onda bi bilo bolje da počne tako da se ponaša”, rekao je tata Rejčel kao da ja nisam tu, kao da sam nevaljalo dete koje treba naučiti lepom ponašanju.

Nisam mogla da progovorim ni da zaustavim suze koje su navrle čim je moja sestra – ona do čijeg mišljenja mi je zapravo bilo stalo – izgovorila reči *fina, normalna devojka*.

Želela sam da se zauzmem za sebe, da se odbranim, da kažem istinu. Ali učinila sam samo ono što mi je telo dopuštalo, nešto što je verovatno odalo da sam kriva mnogo jasnije od suza. Okrenula sam se i istrčala napolje.

2. Molim vas ustanite za jutarnju molitvu

Dablin, 2012.

Reči su dobovale po mom kišobranu poput kišnih kapi. *Fina, normalna devojka* – ispunjavale maglom vazduh u prepunom autobusu. *Fina, normalna devojka* – pravile barice u školskom dvorištu koje su pretile mojim cipelama. *Fina, normalna devojka*.

Ušla sam u salu za sastanak petkom, smočena uprkos kišobranu, drhteći. Prebacila sam mokri kaput preko naslona stolice i dva puta duboko udahнула iz inhalatora. To nije pomoglo da raspetljam čvor panike u grudima.

Sala se sporo punila. Devojke u zelenim džemperima i kariranim suknjama sedele su u malim grupama: redarke i predstavnice generacija napred, buntovnice pozadi, popularne devojke u samom središtu sale – kao centar našeg malog univerzuma. Mi ostale smo se odvojile od njih, grupice drugarica koje ćaskaju ili zevaju, gledaju u telefon ili jedna drugoj pokazuju pobunjenički lak za nokte, strogo zabranjen školskim pravilnikom o oblačenju.

Ja sam sedela sama.

Ekran mobilnog je zasvetleo kad sam dobila poruku od Fina.

Nek ti je srećan ovaj dan, odnosno rođendan koji bih mnogo radije proveo s tobom nego u ovom čistilištu zvanom test iz matematike. Prilično siguran da će me gospodin Giri oboriti. Već je razdelio otp. 5 sati domaćeg a još nije ni 9 sati. Ja i još neki drugari razmatramo pobunu. Kakva je statistika kod tebe?

Moj najbolji drug, zato što je muško, nije mogao da ide u istu školu kao ja, a to bi značajno olakšalo duge sate koje sam u njoj provodila. Ali pošto je tako, morali smo da se zadovoljimo međusobnim prepričavanjem gnjavaže porukama. Fin je bio pametan i prilično popularan u svojoj školi, tako da se njegova gnjavaža uglavnom sastojala od toga što su ga iscrpljivali nastavnici koji mu samo žele najbolje.

Sumorno. Statistika sledi. Prekorni pogledi: dva. Šaputanja: tri. Mogućnost cirkulisanja gadnih tračeva: od srednje do visoke.

Tatu nisam pominjala.

Ostani jaka, napisao je Fin svoj uobičajeni pozdrav.

Uspela sam da pošaljem I ti pre nego što nas je zamenica direktora zamolila da ustanemo za jutarnju molitvu.

Mogla sam da izrecitujem *Oče naš* u po noći pa sam pustila svoj glas na autopilot i pogledala ostale devojke. Primetila sam da su dve devojke iz šeste godine i dalje sedele čvrsto stisnutih usana tokom molitve u znak protesta.

Bile su kamene ratnice, prkosno podignute brade, poput statua kraljica. Jedna je nosila dugačke minduše, dva jarkoljubičasta plastična simbola Venere. Druga je na reveru imala dva bedža: jedan je bio veliki sa zastavom u duginim bojama. Na drugom je pisalo: *Ne mrzi, edukuj se.*

Te devojke niko nije gledao popreko. O njima nisu kružile glasine kao o meni. One su bile nedodirljive; bile su kul. Za razliku od mene – nezgrapno građene, nesigurne, bucmašte, pegave i sa naočarima, poput smotane najbolje drugarice iz knjiga za decu – ove devojke su se najavljivale visoko uzdignutom bradom, čikale da budu izazvane. Možda smo stajale pod istim kišobranom, ali sudeći po osuđivačkim pogledima u školi, pripadale smo potpuno različitim vrstama.

Jutarnja molitva se završila horskim *amin*.

„Dobro, devojke.” Glas zamenice direktora začuo se preko mikrofona koji je držala pred sobom. „Kao što znate, podigla se galama zbog ukidanja *Glasnih škola* prošle nedelje.”

O tome su govorile sve lokalne TV i radio stanice:

Škola u Dublinu otkazala radionicu protiv vršnjačkog nasilja koju organizuje grupa LGBT omladine.

Učenice šeste godine organizuju protest zbog otkazivanja predavanja LGBT grupe.

Te devojke iz šeste godine, kojima se ubrzo pridružilo nekoliko samouverenih mlađih devojaka, brzo su osudile odluku škole. Kad sam ja pokušala isto tokom pauze za ručak u ponedeljak, moje drugarice iz razreda su me začuđeno gledale.

„Verovatno ste videle naše saopštenje na društvenim mrežama škole”, nastavila je zamenica. „Naša škola Presvete Bogorodice apsolutno ne toleriše vršnjačko nasilje. Ponosni smo na raznolikost među učenicama. Međutim, neki roditelji su izrazili bojazan zbog grupe aktivistkinja koje se oglašavaju u odsustvu poštene i uravnotežene kontraargumentacije. Školski odbor traži govornike koji bi predstavljali drugu stranu ove diskusije. U međuvremenu, *Glasne škole* se odlažu, ne otkazuju se.”

Brzo sam pogledala iza sebe. Jedna od dve devojke iz šestog razreda nagnula se da nešto šapne drugoj. Obe su prevrnule očima a onda nastavile da besno gledaju ka bini, dodatno uspravivši leđa. Devojka iz mog razreda koja je sedela blizu mene primetila je da ih gledam i laktom ćušnula drugaricu. Obe su se zakikotale.

O meni su uvek kružile glasine, ali ove nedelje posebno. A moj otac sad zna da su istinite.

Ponovo sam se okrenula ka zamenici. Lice mi je gorelo, srce bubnjalo.

„Takođe bih želela da podsetim učenice ove škole na pravila oblačenja”, rekla je. „Bedževi, značke i upadljivi ukrasi neće biti dozvoljeni na školskim uniformama tokom boravka u školi. Kao i uvek, od devojaka Presvete Bogorodice očekuje se da budu negovane i uredne i da čuvaju ugled naše škole. *Slán agus beannachtaí Dé oraibh.*”

Doviđenja i neka vas Bog blagoslovi. Samo ako ne nosite bedž sa duginom zastavom, naravno.

Dve devojke iz šestog stajale su uz dovratka, s obe strane vrata, dok su učenice izlazile iz sale, kao hrabre stražarke koje su delile flajere s pozivom na đачki protest.

Zaostajala sam. Jedna od njih mi je mahnula da priđem. Upravo su joj konfiskovali minduše pa je slobodnu ruku uporno podizala do ušiju, kao da opipava njihovo odsustvo.

„Dolaziš na protest?”, pitala je. Pitala sam se da li može da oseti. „Detalji su na stranici s događajima.” Pokazala je na link odštampan na flajeru.

Nisam mogla da dođem na protest. To bi bilo kao da sam nacrtala ogromnu metu u bojama duge na leđima. Ipak, osećala sam svoj kukavičluk poput zubobolje, oštar i neprolazan.

„Žao mi je što su ti konfiskovali minduše”, rekla sam joj. „Bile su strava. Stvarno nije fer.”

Devojka je na trenutak izgledala iznenađeno a onda se nasmešila, kao da joj je bilo drago što sam to primetila. „Hvala”, rekla je. „Sama sam ih napravila.”

„Stvarno? Super su.”

Ugurala mi je flajer u šaku a ja sam ga uzela po automatizmu, glupo se smešeći.

„Ponedeljak ujutru”, rekla je. „Zakazana šetnja. Vidimo se.”

Okrenula se i mahnula flajerima ka grupi devojaka iz četvrtog razreda iza mene, a ja sam ponela svoj flajer i svoj osmeh kroz hodnik, misleći kako će možda biti okej, kako možda mogu da razgovaram sa lepim starijim devojkaama koje prave minduše, kako možda niko ništa neće posumnjati ako dođem na protest.

A onda sam usporila kod toaleta i čula kako četiri devojke iz mog razreda pričaju o meni ispred ormarića.

„O Bože”, rekla je jedna. „Jesi li videla kako Dina Rajs balavi pred onom iz šestog? Blam me je zbog nje.”

Te su reči izazvale nalet šaputanja. Gurnula sam vrata toaleta kako bih vrelo lice rashladila vodom.

Kad su se vrata zatvorila za mnom, učinilo mi se kako čujem jednu od njih: „Okej, pobedila si. Glasaću tako.”

Nisam dugo morala da se pitam o čemu je reč. Kad sam ušla na čas francuskog, pre nastavnice ali posle većine devojaka, videla sam natpis na tabli.

Upadljivim, debelim slovima pisalo je:

DA LI JE DINA RAJS LEZBEJKA?

Ispod su bile tri kolone. Iznad prve je pisalo **DA**. Iznad druge **NE**. Iznad treće, pomalo spljoštenim rukopisom:

Previše je ružna da nađe dečka pa hoće da proba s dajkačama.

U prvoj koloni je bilo deset glasova. U drugoj tri. U trećoj dvanaest.

Ovo ne bih mogla da zamislim ni u najgorem košmaru, bila sam toliko ponižena da nisam ništa ni osećala. Dugo sam zurila u tablu, od klupa iza mene dopirala je napeta tišina.

Mogla sam nešto da kažem. Mogla sam da odem kod zamenice direktora i njenog „apsolutnog netolerisanja vršnjačkog nasilja”. Umesto toga sam samo izašla iz učionice, i niko me nije zaustavio. Tople suze sramote klizile su mi niz obraze, ali ipak sam toliko jako zalupila vratima da je raspeće iznad njih palo sa zida i tresnulo o pod.